

ἩΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Συδρομὴ ἑτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 28 Ἰουλίου 1885
1 Ἰανουαρίου ἐκάστου ἔτους καὶ εἶνε ἑτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ἐπι τῆς λειψ. Πανεπιστημίου 39.

Τόμος εἰκοστός.

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ Τῇ ΔΥΣΕΙ ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ

Συνέχεια· ἴδε σελ. 481.

Ἐν ἔτει 1470 ἡ Γερουσία διώρισε ναύαρχον τὸν Πέτρον Μοτσενίγον εἰς διαδοχὴν τοῦ Νικολάου Κανάλη, εἰς τὴν ναυρότητα τοῦ ὁποίου ὠφείλετο ἡ πτώσις τῆς Χαλκίδος. Συγκεντρώσας ἐν Μεθώνῃ τὸν ἐνετικὸν στόλον ὁ νέος ναύαρχος, ἐνεκαρδίωσε τοὺς Πελοποννησίους ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τῆς μεγάλης νήσου, καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς Τούρκους διὰ λεηλασίας. Ὅθεν συναθροίσας ἐκ διαφόρων ἑλληνικῶν φρουριῶν Στρατιώτας ἐπεβίβασεν ἀνὰ δέκα ἐφ' ἐκάστης γαλέρας. Ὁ Σπανδογῆνος ἀριθμεῖ εἰς πλεόν τῶν ἑκατὸν τὰς ἐνετικὰς γαλέρας, ἐπομένως πρέπει νὰ ὑπολογίσωμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐπὶ τοῦ στόλου ἀποδάντων στρατιωτῶν εἰς χιλίους τοῦλάχιστον⁴⁾. Τὰς λεπτομερείας τοῦ Στρατιωτικοῦ κούρσου ἐξέθηκεν ἀνὴρ αὐτόπτης, ὁ ἐκ Τραγουρίου τῆς Δαλματίας Κοριοιάνος Κιππικός, ὑποκόμης μιᾶς τῶν γαλερῶν τοῦ ὑπὸ τὸν Μοτσενίγον στόλου. Τοὺς ἡμετέρους Στρατιώτας χαρακτηρίζει οὕτως ὁ μὴ συμπαθῶν πρὸς τοὺτους Ἰλυριὸς συναθλητῆς: «εἰς πάσας τὰς ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν ἐν Πελοποννήσῳ κατεχομένους χώρας φρουροῦσι πολλοὶ Ἄλβανοὶ ἱππεῖς, φέροντες τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα Στρατιωτῶν, ἄνδρες μεγάλθυμοι καὶ ἱκανοὶ πρὸς πᾶσαν ἀνδρείαν ἐπιχείρησιν. Οὗτοι δι' αἰφνιδίων ἐπιδρομῶν τοσοῦτον ἔφθειραν τὴν ὑπὸ τοὺς Τούρκους Πελοπόννησον, ὥστε μετεποίησαν τὸ μέρος τοῦτο εἰς ἀληθῆ ἔρημιαν· φύσει οἱ ἄνδρες οὗτοι ἀγαπῶσι τὴν ἀρπαγὴν, καὶ διαπρέπουσι μᾶλλον εἰς τὰ κούρσα, παρὰ εἰς τὰς ἐκ τοῦ συστάδην μάχας. Φέρουσιν ἀσπίδα, σπάθην καὶ λόγχην, ὀλιγοί θωράκιον, καὶ οἱ πλεῖστοι βαμβάκινον θώρακα δι' οὗ ὑπερασπίζονται κατὰ τῶν ἐχθρικῶν κτυπημάτων. Ἀνδρείότεροι πάντων εἶνε οἱ ἐν Ναυ-

πλίῳ, πόλει κειμένη ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Ἀργείων»⁴⁾.

Τὸ διοργανισθὲν κούρσον εἶχε καθαρὸν φυλετικὸν καὶ θρησκευτικὸν χαρακτῆρα, διὸ βλέπομεν τοὺς ἐπιδρομεῖς ἀπέχοντας πάσης λεηλασίας τῶν ὑπὸ τοὺς Τούρκους ἑλληνικῶν νήσων, ὡς κατοικουμένων ὑπὸ μόνων χριστιανῶν. Καταπλεύσας εἰς Λέσβον ὁ στόλος ἀπεβίβασε τοὺς Στρατιώτας εἰς τὰ παράλια τῆς Αἰολίδος. Ἀφοῦ ἔθυσαν καὶ ἀπώλεσαν τὰ τουρκικὰ χωρία, ἐνῶ ὠδήγουν τὴν λείαν εἰς τὸν στόλον περιεκυκλώθησαν ὑπὸ Τούρκων, δραμόντων εἰς ἀνάκτησιν τῶν ἀποκομιζομένων πραγμάτων· κατακόψαντες τούτους οἱ Στρατιῶται ἐπαρουσίασαν τὰς κεφαλὰς των εἰς τὸν ναύαρχον, ὅστις τοῖς ἐπλήρωσεν ἐν δουκάτον δι' ἐκάστην κεφαλὴν. Ὁ Μοτσενίγος ὀνομάσας τρεῖς τῶν ὑποκομήτων τῶν γαλερῶν καμερλέγγους ἀνέθετο τούτοις τὴν δικαίαν διανομὴν τῆς λείας. Οἱ Ἐνετοὶ οὗτοι καμερλέγγοι ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τοὺς κριτὰς τοῦ στρατοῦ τῶν Βυζαντινῶν. Εἶπομεν προηγουμένως ὅτι αἱ ἐν Ναυπάκτῳ ἀρχαὶ ἐλάμβανον τὴν δεκάτην ἀπὸ τῆς στρατιωτικῆς λείας, τὸ αὐτὸ δ' ἔθιμον πιθανῶς ἐπεκράτει καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις Στρατιώταις, διότι βλέπομεν τοὺς καμερλέγγους παραχωροῦντας ἀμέσως τὸ δέκατον τῆς Αἰολικῆς λείας εἰς τὸν ναύαρχον. Ὅλοι οἱ αἰχμαλῶτοι ἐπωλήθησαν ἐν δημοπρασίᾳ παρὰ τῶν κριτῶν, τὰ δ' ἐκ τῆς πωλήσεως εἰσπραχθέντα χρήματα διενεμήθησαν εἰς τρεῖς δόσεις· καὶ ἕκαστος μὲν Στρατιώτης αἰχμαλωτίσας ἕνα ἐχθρὸν ἔλαβε τρία δουκάτα, ἑτέραν μερίδα ἔλαβον οἱ ὑποκόμητες τῶν γαλερῶν εἰς ἀποζημίωσιν τῶν εἰς τοὺς στρατιώτας χορηγηθέντων ἵππων, τὰ δὲ ὑπόλοιπα διενεμήθησαν εἰς τὰς γαλέρας. Ἐκ τῆς τελευταίας ταύτης μερίδος ἔλαβον οἱ προνοηταὶ τὸ διπλοῦν, οἱ ὑποκόμητες τὸ τρίτον, καὶ τὰ ἀπομείναντα οἱ ὀπλίται καὶ οἱ γαλεῶται.

Μετὰ τοῦτο ὁ στόλος ὠδήγησε καὶ ἀπεβίβασε τοὺς Στρατιώτας εἰς τὰ παράλια τῆς Καρίας, ἐξ ἧς ἐπίσης ἔλαβον πλουσίαν λείαν εἰς πράγματα καὶ αἰχμαλώτους. Πρὸς διανομὴν ταύτης ὁ στόλος κατέπλευσεν εἰς Δῆλον, ἔρημον κατοίκων, πλὴν διασώζουσιν πολλὰς ἀρχαιότητας ἐν αἰς

⁴⁾ «Più di cento tirreme armate e molti altri navigli grossi.» Commentarii, σ. 3 ἐκδ. Λούκας, σελ. 51.

⁴⁾ Delle guerre de' Veneziani in Asia.

καὶ κολοσσαῖον ἄγαλμα τοῦ Ἀπόλλωνος, ἀνάθημα τῶν Ναξίων ὡς ἐδήλου ἢ ὑπὸ Κιππικοῦ ἀναγνωσθεῖσα ἐπιγραφή, ὡς καὶ μεγάλας δεξαμενὰς πλήρεις ὕδατος. Ἐνταῦθα οἱ κριταὶ τοῦ στρατοῦ διένειμαν ὡς ἄνω τὴν λείαν καὶ ἐδημοπράτησαν τοὺς αἰχμαλώτους. Μετὰ τοῦτο ὁ στόλος ἐπανάφερε τοὺς Στρατιώτας εἰς τὴν Καρίαν. Ἐπὶ τῆς ἀρχαίας Ἀλικαρνασσοῦ εἶχεν ἐγερεθῆ ἐν τῷ μέσῳ αἰῶνι φρούριον ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἁγίου Πέτρου, ἕνεκα τοῦ ὁποίου μέχρι σήμερον οἱ Τοῦρκοι ὀνομάζουσι τὴν χώραν Πουτρούν· ἐν τῷ φρουρίῳ τούτῳ κατεχομένῳ τότε ὑπὸ τῶν ἐν Ῥόδῳ Ξενοδόχων ἵπποτων εὔρον ἄσυλον πολυάριθμοι Ἕλληνες χριστιανοί· ἀλλ' οἱ Τοῦρκοι καταλαβόντες πάντα τὰ περίξ ἐκράτουν τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ ἐν διηνεκεῖ πολιορκία. Οἱ καλλίτεροι τοῦ ἁγίου Πέτρου ὑπερασπισταὶ ἦσαν πενήντα κύνες, οἵτινες τὴν νύκτα ἀπολυόμενοι τῶν δεσμῶν διέτρεχον τὰ περίξ, τοὺς μὲν χριστιανούς ὀδηγοῦντες ἀβλαβεῖς εἰς τὸ φρούριον, τοὺς δὲ Τοῦρκους καταξοχίζοντες, ὡς ἐλέγετο. Ὁ Μοτσενῆγος ἀποφασίσας νὰ ἐπιτεθῆ κατὰ τῶν τουρκικῶν χωρίων, ὧν οἱ κάτοικοι ἐφημίζοντο ὡς οἱ μαχιμώτεροι τῶν Ἀσιανῶν, κατέπλευσε περὶ τὰ ἐξημερώματα καὶ ἀπεβίβασε τοὺς στρατιώτας μετὰ μέρους ὀπλιτῶν. Τοὺς Τοῦρκους ἐπὶ πολὺ ἀντιστάντας ἐπὶ τέλους οἱ Ἕλληνες ἵππεῖς ἔτρεψαν εἰς φυγήν, καὶ κατέκοψαν καὶ ἠχμαλώτισαν ἀρκετούς. Διαρπάσαντες τὰ τουρκικὰ χωρία, ἔλαβον πλουσιωτάτην λείαν, ἐν ἧ' διεκρίνοντο καὶ πλείστοι τάπητες κατεργαζόμενοι ὑπὸ τῶν ἐκεῖ τουρκισσῶν. Πάμπολλοι κεφαλαὶ ἐκομίσθησαν εἰς τὸν ναύαρχον ὑπὸ τῶν Στρατιωτῶν, ἐξ ὧν οὐδεὶς μὲν ἐφονεύθη, ἐπληρώθησαν ὅμως πενήντα. Μετὰ ταῦτα ἐξέτειναν τὴν λεηλασίαν καὶ ἐπὶ τῶν περίξ χωρῶν, ἔνθα ὁ Κιππικός εἶδε τὰ λείψανα τοῦ Μαυσωλείου. Ὁ στόλος ἤγαγε τὴν λείαν ἐν τῇ ἐρημονήσῳ Οἰνούσῃ (Capraria), οἱ δὲ κριταὶ διένειμαν κατὰ τὴν τάξιν τὰ λάφυρα. Ἐνταῦθα ἐφθασε καὶ ὁ ὑπὸ τὸν καρδινάλιον Καρχάφραν παπικός στόλος. Ὁ καρδινάλιος συνεχάρη τὸν Μοτσενῆγον διὰ τὴν ἐπιτυχῆ λεηλασίαν τῆς Ἀσίας καὶ τὴν ἐκδίκησιν τῶν χριστιανῶν κατὰ τῆς λύσεως τῶν ἀπίστων. Οἱ δύο στόλοι ἐπλευσαν εἰς Σάμον· ἡ νῆσος ἦτο τότε ἔρημος, ἔβριθον ὅμως παντοειδῶν ἀγρίων ζώων, καὶ ἄρκτων, μέλιτος, καὶ διαυγῶν ὕδατων. Ἐνταῦθα ἀποβάντες οἱ Στρατιώται, ὀπλιταὶ καὶ γαλεῶται ἀνεπαύθησαν, ἔφαγον, ἔπιον καὶ διὰ τραγουδιῶν ἔψαλαν τοὺς θριάμβους των. Οἱ δύο ναύαρχοι ἀπεφάσισαν νὰ προσβάλωσι τὴν Ἀττάλειαν τῆς Παμφυλίας, μίαν τῶν τότε πλουσιωτέρων πόλεων τῆς Ἀσιανῆς ἀκτῆς, μέγα ἐμπροεῖον τῶν Σύρων καὶ Αἰγυπτίων, καὶ λιμένα θεωρούμενον ἀπόρθητον ἕνεκα τῆς περικλειούσης αὐτὸν μεγάλης ἀλύσειως. Πρῶτοι οἱ Στρατιώται ἀποβάντες εἰς τὴν

ξηρὰν κατέλαβον τὸν ὑπερκείμενον λόφον, ὅθεν ἐξορμῶντες ἤρπαζον ἀνθρώπους καὶ πράγματα. Μετ' ὀλίγον ἐπόρθησαν καὶ τὴν ἄνω τῆς πόλεως ὄχυρὰν ἀποθήκην τῶν ἐμπορευμάτων, περικλείουσαν βαρύτερα εἶδη, ὡς πιπέρι, κινάμωμον, γάροφαλα καὶ τάπητας, τὰ ὅποια ἔφερον ἐπὶ τῶν γαλερῶν. Ὁ στόλος προσβάλων τὴν πόλιν ἀπὸ τοῦ λιμένος ἀπέτυχε, καὶ ἀπέπλευσε, ἀφοῦ ἐμπρόλησε τοὺς περίξ τῆς πόλεως ὠραίους κήπους. Ἐπανελθὼν εἰς Καρίαν ἀπεβίβασε τοὺς Στρατιώτας εἰς τὴν ἀντικρῦ τῆς Κῶ χερσόνησον τῶν Τερμερίων, ἐξ ἧς οὗτοι ἐκόμισαν 137 κεφαλὰς καὶ πλῆθος αἰχμαλώτων. Ἐκείθεν κατέπλευσαν εἰς Νάξον, ἔνθα τὸ πολεμικὸν συμβούλιον ἀπεφάσισε τὴν ἄλωσιν τῆς Σμύρνης. Ἐκ Νάξου ὁ στόλος διηυθύνθη πρὸς τὰ Ψῦρα, τὰ νῦν Ψαρά, νῆσον ἀκατοίκητον καὶ διασώζουσαν ἐρείπια παλαιῦ φρουρίου. Ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἰωνίας ἐξ ἀπροόπτου προσβλήθεισα ἠλώθη, διηρπάγη καὶ ἐμπυρολήθη. Ἐνῶ δὲ οἱ γαλεῶται ἐλεηλάτουν τὴν πόλιν, ὁ σύμπασης τῆς Σμύρνης Βαλαβάνης συναθροίσας ἀρκετούς Τοῦρκους ἔδραμεν εἰς βοήθειαν· ἀλλ' οἱ ἔξω τῆς πόλεως φρουροῦντες Στρατιώται μετὰ τιῶν ὀπλιτῶν πρῶτοι ὤρμησαν κατὰ τῶν ἐπερχομένων. Αἵματηρὰ συνήρθη καὶ ἐπὶ πολὺ ἀμφίροπος μάχη, ὅτε ὁ Ναυπλιεὺς Στρατιώτης Πέτρος Φρασίνας «uomo valoroso e tra nostri cavalieri di gran nome» ὀρμήσας κατὰ τοῦ Βαλαβάνου διεπέρασεν αὐτὸν διὰ τοῦ δόρατος καὶ κρημνίσας τοῦ ἵππου ἀπεκεφάλισε. Μετὰ τὸν φόνον τοῦ ἀρχηγῶ των οἱ Τοῦρκοι ἐτράπησαν εἰς φυγήν, οἱ δὲ Στρατιώται καταδιώξαντες τούτους ἐφόνευσαν καὶ ἠχμαλώτισαν πολλούς. Διακόσαιο δεκαπέντε κεφαλαὶ ἐκομίσθησαν εἰς τοὺς ναύαρχους, πλῆθος δὲ αἰχμαλώτων καὶ πλουσιωτάτη λεία ἐπεβιβάσθησαν εἰς τὸν στόλον, ὅστις πλεύσας εἰς ἐρημόνησα διένειμε τὰ λάφυρα κατὰ τὴν διαγραφείσαν τάξιν. Μετὰ τέσσαρας ἡμέρας οἱ Στρατιώται ἀπέβησαν εἰς τὰς Κλαζομενὰς, καὶ ἀφοῦ ἐλεηλατήθη ὁ τόπος, ἕνεκα τοῦ προσεγγίζοντος χειμῶνος ὁ στόλος κατὰφορτος ἐκ λείας ἐπανῆλθεν εἰς Μεθώνην. Ἐνταῦθα ἀπεχαίρετισε τὸν Μοτσενῆγον ὁ παπικός ναύαρχος ἐπιλέγων «εἰμι βέβαιος ὅτι, ὅταν διηγηθῶ εἰς τὸν Ποντίφηκα καὶ τοὺς ἄλλους ἡγεμόνας τὰ ἐνδοξα ταῦτα ἀνδραγαθήματα, ἅπαντες θὰ ἐκπλαγῶσι καὶ θὰ μείνωσιν ἐνεοί».

Ἐν τῷ κούρσῳ τοῦ ἐπομένου ἔτους (1473) οἱ Στρατιώται ὑπὸ τὸν Πέτρον Βουζύκηνη λεηλατοῦσι τὴν Μάκρην καὶ τὸν Φύσκον τῆς Λυκίας, καὶ φονεύουσι πολλοὺς Τοῦρκους. Ἰδίᾳ μνημονεύεται ὁ Βουζύκης διαπεράσας διὰ τοῦ δόρατος τὸν Ἀγιάσμπην σύμπασην τῆς Μάκρης. Ἡ τοῦ ἐπομένου ἔτους ἐκστρατεία περιωρίσθη εἰς τὴν ὑπεράσπισιν τῆς Κύπρου, ἐν ἧ' μεγάλη ἀνεκαλύφθη συνωμοσία κατὰ τῆς βασιλείσεως Αἰκατερί-

νης, και εις βοήθειαν τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων πολιορκουμένης Σκόδρας· πολλοὶ Στρατιῶται ἔμειναν εἰς ὑπεράσπισιν τοῦ Δυρραχίου, ἕτεροι δὲ ἠρωϊκῶς ἔπεσαν ἐν τῇ ἀλώσει τῆς Σκόδρας.

Τὸ ἱππικὸν τοῦτο κοῦρσον, ἢ *alabanda* ὡς λέγουσιν ἔτι οἱ Ἀκαρνανεὶς διατηρήσαντες τὴν παλαιάτην λέξιν τῶν Καρῶν ¹⁾, ἐνδιαφέρει εἰς τὸ ἡμέτερον θέμα καὶ ὑπὸ ἄλλην ἔποψιν. Εἶδομεν ὅτι ὁ διοργανισμὸς τῶν καμερλέγγων καὶ ἡ ἐπὶ τῆς λείας δεκάτη τοῦ ἀρχηγοῦ ἀναπολοῦσι παλαιὰ ἔθιμα ἐπικρατοῦντα ἐν τῷ βυζαντινῷ στρατῷ καὶ παρὰ τοῖς Στρατιώταις ²⁾. Παρὰ ταῦτα ὅμως ἀναφέρεται καὶ ἕτερον περιεργότατον νόμιμον, ἀποδεικνύον ὅτι τὰ παλαιάτα ἀκριτικὰ ἔθιμα μένουσιν ἀμετάβλητα ὑπὲρ τὴν χιλιετηρίδα. Ὁ Κιππικὸς γράφει, ὅτι ἐν τῷ διοργανισμῷ τῆς διανομῆς τῆς λείας «ὁ Μοτσενίγος ὑπεσχέθη εἰς τοὺς Στρατιώτας τὴν πληρωμὴν ἐκάστης παρουσιαζομένης αὐτῷ ἐχθρικῆς κεφαλῆς ἀνθ' ἐνὸς χρυσοῦ δουκάτου· τὸ δ' ἔθιμον τοῦτο διὰ παντός ἐπεκράτησεν». Ὁ ἱστορικὸς καὶ ἐν Ἰταλίᾳ μισθοφόρων *Ercole Riccotti* κινίζει τὴν Δημοκρατίαν ὡς ὑποθάλασσαν τὸ ἀντιχριστιανικὸν ὄλωσ καὶ βάρβαρον σύστημα τῆς χρηματικῆς ἀμοιβῆς ἐπὶ ἐκάστης ἐχθρικῆς κεφαλῆς. Ἄλλ' εἰς τοῦτο δὲν πταίει ἡ Ἑνετία, ἀλλ' αὐτοὶ οἱ Στρατιῶται, οἱ προβάλλοντες τὴν τοιαύτην ἀμοιβὴν ὡς πρώτιστον ὄρον τῆς ὑπηρεσίας των, *secondo la loro usanza*. Αἱ *usanze* αὗται, ἢ νόμιμα ἦσαν τοσοῦτον ἰσχυρὰ καὶ σεβαστά, ὥστε πολλάκις ὁ Στρατιώτης προτιμᾷ νὰ φονεῦσῃ τοὺς ἀδελφούς του, ἢ νὰ καταπατήσῃ τὰς παλαιὰς συνηθείας. Εἶδομεν ὅτι ἐν τῷ διοργανισμῷ τῆς λείας εἶχεν ὀρισθῆ καὶ ἡ δημοπρασία τῶν αἰχμαλώτων· ἐν ἔτει 1482 ἐν τῷ πολέμῳ τῆς Ἀπουλίας, γράφει ὁ Μαλιπιέρος, σῶμα Στρατιωτῶν ἀπελύτρωσε τοὺς αἰχμαλώτους του ἐπὶ πληρωμῇ ἐπιεικῶν λύτρων. Τοῦτο μαθόντες οἱ ἄλλοι Στρατιῶται ἀπεφάσισαν νὰ τιμωρήσωσι παραδειγματικῶς τοὺς ἀθετήσαντας τὸ παλαιὸν νόμιμον, καὶ ἐπιτεθέντες κατέσφαξαν τοὺς ἐν λόγῳ συναδέλφους ³⁾.

Εἶνε ἀληθές ὅτι ἡ Ἑνετία, ὡς χριστιανικὸν κράτος ἠδύνατο ν' ἀπαιτήσῃ τὴν κατάργησιν τοῦ βαρβαροῦ ἔθιμου τῆς προσαγωγῆς τῶν ἐχθρικῶν κεφαλῶν, ἀλλὰ συγχρόνως εἶνε ζήτημα ἂν οἱ

Στρατιῶται θὰ συνήθουν νὰ λησμονήσωσιν ἔθιμον νομιμοποιηθὲν αὐτοῖς ὑπ' αὐτῶν τῶν Ῥωμαίων αυτοκρατόρων. Ἐν τῷ βυζαντινῷ στρατῷ δὲν φαίνεται ἐπικρατοῦν τὸ ἄγριον τοῦτο νόμιμον. Ἐξ ἐναντίας μάλιστα βλέπομεν τὸν αυτοκράτορα Λέοντα ὀρίζοντα τὸ χρυσοῦν νόμισμα οὐχὶ ὑπὲρ τοῦ ἀποτέμνοντος ἐχθρικήν κεφαλὴν, ἀλλ' ὑπὲρ τοῦ σώζοντος τὸν ἐν μάχῃ κινδυνεύοντα συνάδελφον. Ὁ Γρηγορᾶς σημειοῖ ὅτι πλὴν τῶν Βυζαντινῶν καὶ οἱ Θεσσαλοὶ, οἱ Ἰλλυριοὶ καὶ Σέρβοι καὶ Βούλγαροι δὲν ἐβεβήλουν τοὺς νεκροὺς τῶν ἐχθρῶν ⁴⁾. Καὶ πιθανὸν μὲν ὅτι τὰ ἔθνη ταῦτα θρησκευτικῶς ἐξεπλήρουν «τὸν ἀκήρατον νόμον», τὸ βέβαιον ὅμως εἶνε ὅτι τὰ χρονικὰ τῆς Τραπεζοῦντος μνημονεύουσι πλὴν τῶν Στρατιωτῶν καὶ αὐτοὺς τοὺς αυτοκράτορας ἀποκόπτοντας ἐχθρικὰς κεφαλὰς καὶ ἀποστέλλοντας εἰς τὸ παλάτιον τὰ αἰμοσταγῆ ταῦτα τρόπαια ⁵⁾. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Γρηγορᾶς ὀρίζει τὴν Θεσσαλίαν ὡς ὄριον τῆς ἐπικρατήσεως τοῦ ἀκήρατου νόμου, δυνάμεθα νὰ υποθέσωμεν ὅτι οἱ ὑπὸ τοῦ χριστιανισμοῦ ἐλαφρῶς ἐπηρεασθέντες Ἕλληνες καὶ Ἀλβανοὶ Στρατιῶται διετήρησαν τὸ ἐθνικὸν νόμιμον τῆς κεφαλοτομίας τοῦ ἐχθροῦ, ἀφοῦ μάλιστα βλέπομεν τοὺς μὲν Ἀλβανοὺς μέχρι σήμερον διατηροῦντας τὸ ἔθιμον τοῦτο, τοὺς δὲ Μανειάτας μέχρι τῆς ἐπαναστάσεως κρεμῶντας ἐπὶ τῶν πύργων των τὰ ἐχθρικά κρανία, καὶ τοὺς ἀρματωλοὺς καὶ κλέφτας περὶ πολλοῦ ποιουμένους τὴν ἀποκοπὴν τουρκικῆς κεφαλῆς. Ὁ προμνημονευθεὶς Ἀρμουρούπουλος ὀρίζεται νὰ γερμίσῃ ἀπὸ κεφάλια τὰ στερορρόμνια τῆς Συρίας. Εἶνε γνωστὸν ὅποιαν ἱερὰν σημασίαν εἶχε παρὰ τοῖς ἀρματωλοῖς ἡ κεφαλὴ, εἰς διεκδικησιν τῆς ὁποίας πολλάκις συνεκροτεῖτο ἡ φονικώτερα τῶν μαχῶν, ἀπαρραλλάκτως ὡς καὶ περὶ τὸν νεκρὸν τοῦ Λεωνίδου «Περσέων τε καὶ Λακεδαιμονίων ὄθισμός ἐγένετο πολλός», καὶ περὶ τὸν ἐν Πλαταιαῖς πεσόντα Μασίστιον «μάχῃ ὄξεα περὶ τοῦ νεκροῦ γίνεται», ὡς γράφει ὁ ἱστορικὸς. Ὁ ἐν ἔτει 1322 περιηγηθεὶς τὴν Ἀνατολὴν Ἀγγλὸς Σιμεῶνης μετ' ἀπορίας παρετήρησεν ὅτι μόνοι οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ἀλβανοὶ περὶ πολλοῦ ἐποιοῦντο τὸν καλλωπισμὸν τῆς κεφαλῆς, φοροῦντες μικροὺς λευκοὺς σκούφους πρὸς τὰ ἔμπροσθεν ἐπικλινεῖς καὶ πρὸς τὰ ὀπίσθεν ὀρθοῦς, ἵνα οὕτω κάλλιον φαίνεται

¹⁾ «Ἀλάβανδα... ὁ ἐστὶ κατὰ τὴν Καρῶν φωνὴν Ἰππόκικος· ἄλλα γὰρ τὸν ἵππον, βάνδα δὲ τὴν νίκην καλοῦσιν· ἔνθεν δὲ καὶ παρὰ Ῥωμαίοις βάνδον τὴν νίκην φασίν». Στέφ. Βυζάντ. λ. Ἀλάβανδα· ἡ φράσις τῶν σημερινῶν Ἀκαρνανῶν «ἵς τὸν καιρὸν τῆς ἀλαμπάνδας» ἀντιστοιχεῖ «ἵς τὸν καιρὸν τοῦ μεγάλου κοῦρσου», ὡς οἱ ἴδιοι λέγουσιν.

²⁾ Ὁ τοιοῦτος ὀργανισμὸς τῆς διανομῆς τῆς λείας φαίνεται παλαιός, διότι ὁ Ἡρόδοτος γράφει ὅτι οἱ ἐν Πλαταιαῖς νικηταὶ «συμφορήσαντες τὰ χρήματα καὶ δεκάτην ἐξελόντες τῶν ἐν Δελφοῖς θεῶν... τὰ λοιπὰ διαιρέοντο καὶ ἔλαθον ἕκαστος τῶν ἄξιοι ἦσαν... Παιονία δὲ πάντα δέκα ἐξέρθη τε καὶ ἐδόθη».

³⁾ *Annali Veneti*, σελ. 263.

⁴⁾ «Νόμος γὰρ οὗτος ἄνωθεν ἐκ διαδοχῆς αἰεὶ κατῶν εἰς τοὺς ἀπογόνους ἀκήρατος, οὐ μόνον Ῥωμαῖοις καὶ Θεσσαλοῖς, ἀλλὰ καὶ Ἰλλυριοῖς καὶ Τριβαλοῖς καὶ Βουλγάροις, διὰ τὴν τῆς πίστεως ταυτότητα, τὰ μὲν πράγματα μόνον σκυλεύειν, τὰ δὲ σώματα μὴ ἀνδροποδίζεσθαι, μηδὲ φονεῦειν ἔξω τῆς πολεμικῆς παρατάξεως μηδένα». Γρηγορᾶς Δ', 7. Τὸ παρὰ Γρηγορᾶ ἀνδροποδίζεσθαι δὲν κεῖται ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ αἰχμαλωτίζεσθαι, διότι αἰχμαλώτους ἐλάμβανον ἅπαντες οἱ καταγραφόμενοι, ἀλλ' ἐν τῇ τοῦ λυμίνεσθαι.

⁵⁾ «Καὶ κροτήσας πτόλεμον νικᾷ κατὰ κράτος ὁ βασιλεὺς καὶ διώκει αὐτοὺς, στέλλας καὶ κεφαλὰς Ἀγαρηνικὰς ἐνταῦθα, καὶ τὴν τούτων σημαίαν.» Πανάρετος, σελ. 368.

ἢ εἰς πλοκάμους κυματίζουσα μακρὰ κόμη των, quia in crinium longitudine et pulchritudine summe gloriantur. Ἐν τῇ ἀρχαιότητι ὁ πρὸς θανάσιμον μάχην παρασκευαζόμενος πολεμιστὴς ἐκαλλώπιζε τὴν κεφαλὴν· «ἐπεὶ ἀν μὲλ-λωσι κινδυνεύειν τῇ ψυχῇ τότε τὰς κεφαλὰς κοσμεύονται», λέγει ὁ Δημάρτος πρὸς τὸν Εἰρήνην ἐρμηνεύων τὸ κτένισμα τῶν ἐν Θερμοπύλαις. Τὰ τραγούδιά μας ἐξηγοῦσιν ὅποιαν μεγάλην ἰδέαν εἶχον οἱ ἀρματωλοὶ περὶ τῆς κεφαλῆς. Ἐτοιμοθάνατος ὁ γηραιὸς Πάλλας παραγγέλλει εἰς τὰ παλληκάρια του νὰ ἀποκόψωσι τὴν κεφαλὴν του καὶ παραδώσωσιν εἰς τοὺς ἀετοὺς «διὰ νὰ τὴν βάλλουν ταμποῦρι εἰς τὴν φωλιάν των»:

Κι' ἂν κατεβῶν οἱ ἄπιστοι 'ς τὰ χώματα τοῦ Πάλλα,
νὰ πάρουν νὰ τὴ ρίξουν ἀνάμεσα 'ς τὰ ἀσκήρια,
γὰ νὰ τὴν 'δοῦν οἱ ἄπιστοι καὶ πίσω νὰ γυρίσουν 1).

Ἐρίζων πρὸς τὴν κονιαροπατημένην Ὅσσαν ὁ γέρο-Ὀλυμπος καυχᾶται ὅτι ἔχει εἰς τὴν ὑψηλοτέραν του κορυφὴν ἀετὸν κρατοῦντα εἰς τοὺς ὄνυχάς του κεφαλὴν ἀνδριωμένου. Ὁ πρὸς τὸν Χάρον μονομαχῶν πολεμιστὴς μένει ἀνίκητος ἐνόσῳ ὁ φοβερὸς ἀντίπαλος δὲν ἐπιβάλλει χεῖρα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του. Ὡς ὁ πασᾶς ἐπιδεικνύει εἰς ἀτίμωσιν τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀρματωλοῦ, οὕτω καὶ ὁ Εἰρήνης ἀτιμᾶζει τὸν ἐν Θερμοπύλαις νεκρὸν βασιλεῖα ἀποκόπτων τὴν κεφαλὴν του. Ὁθεν κατὰ τὰς δοξασίας τῶν παλαιῶν καὶ νεωτέρων Ἑλλήνων ἡ κεφαλὴ εἶνε τὸ κατακόρυφον σημεῖον τῆς ἀνδρείας.

Ἄλλ' ἐνῶ οἱ Πέρσαι οὕτως ἀτιμᾶζουσι τοὺς πεσόντας, ἡ ἀποκοπὴ τῆς κεφαλῆς τοῦ νεκροῦ ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἔργον ἀνοσιώτατον, ὡς λέγει ὁ Ἡρόδοτος ἐξιστορῶν ὅτι μετὰ τὴν ἐν Πλαταιαῖς νίκην ὁ Αἰγινήτης Λάμπων προέτρεψε τὸν Πausanίαν νὰ ἐκδικηθῇ τὸν ὑπὸ τῶν Περσῶν κατατομηθέντα νεκρὸν τοῦ Λεωνίδου. Ὁ Pausanίης μετὰ βδελυγμίας ἀπέριψε πρότασιν «ἢ πρέπει μᾶλλον βαρβάροισι ἢ Ἑλλησι». Τὸ ἔθιμον τῆς ἀποκοπῆς τῆς κεφαλῆς ἐπικρατεῖ παρὰ τοῖς Σκύθαις καὶ τοῖς Θραζῖ· μία μοῖρα τῶν τελευταίων τούτων οἰκοῦσα ἐν τῷ Πόντῳ ἐπονομάζονται διὰ τοῦτο Σαραπάραι, ἧτοι Κεφαλοτόμοι, ὡς ἐρμηνεύει τὸ ὄνομα ὁ Στράβων, προσθέτων ὅτι οὗτοι ἦσαν ἀπειθεῖς ὄρειοί, περισκυθισταὶ καὶ ἀποκεφαλισταί». Ἀλλὰ καὶ ἕτερος ἐν τῷ Πόντῳ οἰκῶν λαός, οἱ Χάλυβες ἀπέτεμνον τὰς κεφαλὰς, ὡς γράφει ὁ καλῶς τούτους γνωρίσας Ξενοφῶν. Βεβαίως παρὰ τῶν Ποντικῶν τούτων λαῶν παρέλαβον καὶ διετήρησαν οἱ αὐτοκράτορες τὸ ἀντιχριστιανικὸν τοῦτο ἔθιμον. Ἀλλὰ πῶθεν τὸ παρέλαβον οἱ Ἕλληνες καὶ Ἄλθανοι Στρατιῶται οἱ ἀποκαλοῦντες τοῦτο nostra usanza; Δὲν θέλω νὰ θίξω ζήτημα τό-

σον ἀκανθῶδες, οἷον τὸ τῆς σχέσεως τῶν Ἄλθανῶν πρὸς τοὺς Πελασγούς, ἐν τούτοις εἶνε περιεργον ὅτι ἐνῶ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἀποβάλλεται τὸ ἔθιμον ὡς ἀνοσιώτατον, οἱ Τυρρηνοὶ ἐγνωρίζον αὐτό, ὡς δηλοῦται ἐξ ἀναγλύφων εἰκονιζόντων πολεμιστὰς κρατοῦντας ἀποκομμένας κεφαλὰς 1). Ἀνατρέχων ὁμως εἰς νεωτέρους χρόνους εὐρίσκω τὸ ἔθιμον νομιμοποιούμενον ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς ἀκριβῶς ὄρους ὑφ' οὓς ἐπικρατεῖ παρὰ τοῖς ἡμετέροις Στρατιώταις. Εἶνε γνωστὸν ὅτι αἱ περὶ τὸν Πόντον χῶραι ἀπετέλεσαν ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων τὸ λεγόμενον Ποντικὸν λίμιτον, ἢ ἀκριτικὸν θέμα ὡς ἔλεγον ὕστερον οἱ Βυζαντινοί. Οἱ ἐν Πόντῳ ἀκρίται ἔχουσι στενωτάτας σχέσεις πρὸς τὴν Ἑλλάδα, καὶ ἰδίως τὴν Μάνην, ἐνθα καὶ ἀποικία, οἱ λεγόμενοι Στεφανόπουλοι, ἐγκατέστη. «Ἐν γένει, γράφει ὁ κ. Ἰωαννίδης, οἱ ἐν Πόντῳ ἔχουσι ὁμοιότητα εἰς τὴν ἐνδυμασίαν καὶ τὴν ἄλλην διαίταν καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα εἴτε ποιμενικά, εἴτε γεωργικά καὶ λοιπά, μετὰ τῶν ἐν Ἡετῆρῳ καὶ Στερεᾷ Ἑλλάδι» 2). Ἐκαστος γινώσκει ὅτι τὰ ἀκριτικὰ ποιήματα τῶν ἐν Πόντῳ Ἑλλήνων εἶνε αὐτὰ τὰ ἐν τῇ ἄλλῃ Ἑλλάδι ἀδόμενα. Ἡ ἐνδυμασία τῶν ἡμετέρων χωρικῶν πολὺ ὁμοιάζει πρὸς τοὺς ὑπὸ Ξενοφῶντος περιγραφόμενος χιτωνίσκους τῶν Μοσσυνοίκων «ὑπὲρ γονάτων, πάχος ὡς λινοῦ στρωματοδέσμου», τὸ δὲ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς τοῦ ἐν τῇ «Ἐστία» εἰκονιζομένου πρώτου Στρατιώτου ἔχει σχέσιν πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ ἱστορικοῦ μνημονεύόμενα «κράνη τιαρ-εἰδῆ» τοῦ Ποντικοῦ τούτου λαοῦ. Ἄλλ' ἀφίνοντες τὰς πρὸς τὸ Ποντικὸν λίμιτον σχέσεις τῶν ἡμετέρων Στρατιωτῶν πρέπει ν' ἀναζητήσωμεν τὴν ἱστορικὴν ἀρχὴν τοῦ ἐπὶ τσοσούτους αἰῶνας ἐπικρατήσαντος Στρατιωτικοῦ νομίμου. Εἶπομεν ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος Σεβῆρος πρῶτος διωργάνισε τὰ λίμιτα, θέσας τὰς βάσεις τοῦ μεσαιωνικοῦ τιμαριωτισμοῦ· ἀλλ' οὔτε πάντα τὰ λίμιτα διὰ μιᾶς ἰδρύθησαν, οὔτε ἡ διέπουσα ταῦτα ἔγγραφος ἢ ἄγραφος παράδοσις ἐνομιμοποιήθη ἐπὶ ἐνὸς βασιλείως. Ἡμίσειαν μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον ἑκατονταετηρίδα ὁ αὐτοκράτωρ Πρόβος διοργανίζει τὸ Ἰσαυρικὸν λίμιτον κατὰ τὸν παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ἐπικρατήσαντα τύπον τῶν ἀκριτικῶν κλεισουργῶν· ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀκριβῶς αὐτοκράτορος νομιμοποιεῖται ἡ διὰ πᾶσαν ἐχθρικήν κεφαλὴν χρηματικὴ ἀμοιβή, ἀπαραλλάκτως ὡς ἰσχύει καὶ παρὰ τοῖς ἡμετέροις Στρατιώταις, διότι ὡς ὁ Μοτσενίγος καὶ οἱ ἄλλοι δοῦκες ὑπόσχονται τὴν πληρωμὴν ἐκάστης κεφαλῆς ἀνθ' ἐνὸς χρυσοῦ δουκάτου, οὕτω καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Πρόβος ἰδρύσας νέον ἐν Γερμανίᾳ λίμιτον πληρῶν εἰς τοὺς λιμιταναίους ἐν χρυσοῦν

1) Micali, atlas ἀριθ. 29, 30.

2) Σάββα Ἰωαννίδου, ἱστορία Τραπεζούντος, σελ. 177.

νόμισμα δι' ἐκάστην Γερμανικὴν κεφαλὴν, ὡς γράφει ὁ Φλάβιος Βοπίσκος· αἰεὶ τοὺς ἰδρυθέντας πέραν τοῦ Ρήνου πρὸς φρούρησιν τοῦ τόπου παρεχώρησε γαίαις, σιτοβολώνας, οἴκους καὶ ζωοτροφίας· οὗτοι δὲν ἔπαυσαν μαχομένοι, καὶ φέροντες κεφαλὰς τῶν βαρβάρων, δι' ἐκάστην τῶν ὁμοίων ἐλάμβανον ἓν χρυσοῦν νόμισμα». ¹⁾

Σημειωτέον ὅτι τὸ ἄνω ἔθιμον ἐπικρατεῖ καὶ παρὰ τοῖς γαλεώταις Ἑλλησιν, οἵτινες λαμβάνουσι τὸ δουκάτον ἐφ' ἐκάστης τουρκικῆς κεφαλῆς. ²⁾

(Ἔπετα συνέχεια)

K. ΣΑΘΑΣ

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία Γεωργίας Σάνδ.—Μετάφρασις Α. Β.)

Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον.

ΙΔ'

Ὁ μαρκήσιος, μαθὼν παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ του τὰ συμφωνηθέντα, ὑπεβλήθη εἰς αὐτὰ μετ' εὐγνωμοσύνης. Ἦτο λίαν ἀδύνατος, ὡς ἂν διητέλει ἐτι ἐν ἀναρρώσει ἀπὸ τῆς ὀξείας ἐκείνης κρίσεως, ἧτις δὲν εἶχε μὲν ἐξαντλήσει αὐτόν, ἀλλὰ τὸν εἶχε καταβάλλει ὅσον μακρὰ τις ἀσθένεια. Δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ πολεμήσῃ τὸν ἔρωτά του, ἡ ἀντίστασις αὐτοῦ εἶχε παραλύσει, μὴ αἰσθανόμενος δὲ ἐν τῇ ἀδυναμίᾳ του τοὺς κλύδωνας καὶ τοὺς κινδύνους τοῦ πάθους, παρεδίδοτο ἡδέως εἰς τὴν τρυφερὰν θεραπείαν καὶ περιποίησιν ὧν ἦτο ἀντικείμενον. Ὁ δούξ δὲν ἐπέτρεπεν αὐτῷ νὰ φροντίξῃ περὶ τοῦ μέλλοντος.

— Εἰς τὴν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν εἶται, τῷ ἔλεγε, δὲν δύνασαι νὰ ἀποφασίσῃς τίποτε. Ἡ κρίσις σου δὲν εἶνε ἐλευθέρᾳ· χωρὶς σωματικὴν ὑγίαν δὲν ὑπάρχει πνευματικὴ ὀξυδέρκεια. Ἄφησε νὰ σέ θεραπεύσωμεν, καὶ θὰ ἰδῆς ὅτι ὅταν θεραπευθῆς, θ' ἀνακτῆσης ὅλην τὴν ἀναγκαίαν δύναμιν, διὰ νὰ καταβάλλῃς καὶ τὸ πάθος σου καὶ τοὺς δισταγμούς σου. Ἄλλ' ἔως τότε δὲν βλέπω λόγον νὰ τυρανῆς τὴν συνείδησίν σου, ἀφοῦ ἡ δεσποινὶς Σαιν-Ζενέ δὲν ὑποπτέυει τίποτε, καὶ δὲν κάμνει τέλος πάντων ἄλλο παρ' ὅτι καὶ μία ἀδελφὴ θὰ ἔαμνε.

Ὁ συμβιβασμὸς οὗτος κατηύνασε τὴν ταραχὴν τοῦ ἀσθενοῦς. Ἐγερθεὶς δὲ μετέβη πρὸς τὴν μητέρα του, ἣν ἔπεισεν ὅτι ἐλαφρά τις ἀδιαθεσία ἦτο αἰτία τῆς ἀλλοιώσεως τῆς μορφῆς του. Ζητήσας δὲ τὴν ἄδειαν νὰ μὴ ἐμφανισθῇ πλέον τὴν ἡμέραν ἐκείνην, κατώρθωσεν ἐπὶ εἰκοσιτέσ-

σaras ὥρας, δηλαδὴ μέχρι τῆς ἀναχωρήσεως τῆς κ. Δαργλάδ, ν' ἀπολαύσῃ πλήρους ἀναπαύσεως.

Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ὁ δούξ καὶ ἡ Καρολίνα ἐφάνησαν διατελοῦντες ἐν συνεννοήσει καὶ ἀνταλλάσσοντες βλέμματα, ἅτινα εἶχον μὲν ἀληθῶς ἀντικείμενον τὴν κατάστασιν τοῦ μαρκησίου, ἀλλὰ συνετέλεσαν ὁμῶς τὴν πλάνην τῆς Λεοντίας. Ἀνεχώρησεν οὕτω βεβαία περὶ τῆς ἰδέας ἣν εἶχε συλλαβεῖ, χωρὶς ὁμῶς νὰ εἴπῃ τι εἰς τὴν μαρκησίαν, δυνάμενον νὰ ἐνδείξῃ οἰανδήποτε αὐτῆς ἀνακάλυψιν.

Μετὰ ὀκτῶ ἡμέρας ὁ κ. Βιλλεμέρ εἶχε θεραπευθῆ. Πᾶν σύμπτωμα ἀνευρισμοῦ εἰχεν ἐκλείψει, καὶ μετὰ τὴν διαίταν εἰς ἣν εἶχεν ὑποβληθῆ ἤρξαι μὲν ἐπανθούσα πάλιν ἡ ὑγεία του, ἐπανερχομένη δὲ ἡ ἀπὸ μακροῦ ἤδη ἀπόυσα ἐσωτερικὴ του γαλήνη. Οὐδεὶς ἀπὸ δεκαετίας εἶχε μερμηγήσει περὶ αὐτοῦ μετὰ τῆς ἐνδελεχείας ἐκείνης, τῆς ἀφοσιώσεως, τῆς ἡρεμίας τοῦ ἥθους καὶ τοῦ ἀνεκφράστου γοήτρου δι' ὧν περιέβαλλεν αὐτόν ἡ δεσποινὶς Σάν-Ζενέ. Δύναται τις μάλιστα νὰ εἴπῃ ὅτι οὐδέποτε εἶχε τύχει περιποιήσεως τοσοῦτον νοήμονος καὶ τρυφερᾶς· διότι ἡ μήτηρ του, ἐκτὸς ὅτι ἐστερεῖτο τὴν ἀναγκαίαν πρὸς τοῦτο φυσικὴν δύναμιν καὶ δραστηριότητα, εἶχε παράσχει εἰς αὐτόν λίαν ἐξημμένην καὶ λίαν ἀνήσυχον θεραπείαν καθ' ἣν ἐποχὴν εἶχε κινδυνεύσει ἡ ζωὴ του. Βλέπουσα νῦν τὸν υἱὸν αὐτῆς συχνότερον παρ' αὐτῇ διατρίβοντα καὶ ἀμελέστερον περὶ τὴν ἐργασίαν, ὑπώπτεισεν ὑποτροπὴν τινα τῆς παλαιᾶς νόσου· ἀλλ' ὅτε ἡ ὑπόψια τῆς ἐπῆλθεν, ἡ κρίσις εἶχεν ἤδη παρέλθει· ἡ μεταξὺ τοῦ δουκὸς καὶ τῆς Καρολίνας συμπεφωνημένη ἡρεμία, ἡ ἐντελὴς ἄγνοια τῶν ὑπηρετῶν, οἵτινες ὀλιγάριθμοι ὄντες ἦσαν διὰ τοῦτο καὶ πλέον ἡσυχολημένοι, ἡ γαλήνη τοῦ Μαρκησίου, συνετέλεσαν πάντα εἰς ἐνθάρρυνσιν αὐτῆς, καὶ μετὰ μίαν ἐβδομάδα παρετήρησε μάλιστα ὅτι ὁ υἱὸς τῆς ἀνελάμβανεν ἦθος νεότητος καὶ ὑγείας, ὅπερ πολλὴν τῇ ἐπροξένησε χαρὰν.

Εἰς τὴν Κ. Δαργλάδ ἀπεκρύβη μετὰ προσοχῆς ἡ καταστασις τοῦ μαρκησίου. Ὁ δούξ οὐδόλως παρητεῖτο τοῦ περὶ τοῦ γάμου του σχεδίου. Κρίνων δὲ τὴν Λεοντίαν ἐλαφρόνουν καὶ φλύαρον, δὲν ἤθελε νὰ μάθῃ δι' αὐτῆς ὁ κόσμος, ὅτι ἡ ὑγεία τοῦ ἀδελφοῦ του ἠδύνατο ἐν δεδομένη στιγμή νὰ γεννήσῃ φόβους σπουδαίους. Εἶχε δὲ ἀνακοινώσει τοῦτο καὶ εἰς τὴν Καρολίαν, ἣν, πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ἀδελφοῦ του, ὁποῖον αὐτὸς τὸ ἐνόει, ἀφ' ἐνὸς μὲν παρεκίνει καὶ προδιέθετε βαθμηδὸν εἰς ἀμέριστον καὶ ἀπόλυτον ἀφοσιώσιν, ὑπεμίμησε δ' ἀφ' ἑτέρου ἀδιακόπως ὅτι τὸ μέλλον τῆς οἰκογενείας ὅλης ἐξήρτητο ἐκ τοῦ περιφήμου ἐκείνου γάμου. Οὕτως ἡ Καρολίνα δὲν ἠδύνατο νὰ λησμονήσῃ τὸ πρᾶγμα. Πιστεύ-

¹⁾ Historia Augusta, Probus 14.

²⁾ Sanuto III, σελ. 991, 992.